

resp. 1933 w pełni pokojowego rozwoju i że dopiero kryzys światowy i dojście Hitlera do władzy spowodowało zachwianie tej linii i że w tym czasie zdążyły się, z wyjątkiem południowego Tyrolu, zbliżnić wszystkie rany zadane Austrii przez układ w St. Germain. We wszystkich krajach wchodzących ongiś w skład monarchii obserwuje się w tym czasie widoczny postęp w zakresie gospodarczym i kulturalnym; jedynie pod względem politycznym nastąpiło osłabienie tej części Europy. Falszywy jednak jest pogląd, jakoby zasada narodowościowa została podjęta przez zwycięskie państwa po to, aby zniszczyć monarchię habsburską.

W sumie, lektura referatów — stanowiących pokłosie obu konferencji — wnosi ciekawe elementy do obecnego etapu dyskusji nad integracją europejską.

Gerard Labuda

I. M. MAJERGOJZ: *Czechosłowackija. Kratkaja ekonomiko-geograficzeskaja charakteristika*. Gos. Izd. Geograficzeskoj Litieratury. Moskwa 1954, s. 312, 1 mapa.

Omawiana praca należy do serii monografii ekonomiczno-geograficznych wydawanych w okresie powojennym przez Państwowe Wydawnictwo Literatury Geograficznej w Moskwie. Monografie tej serii posiadają ujednoczony w ogólnym zarysie układ treści. Krótka monografia Czechosłowacji należy do pierwszych opracowań z tego cyklu, będąc zarazem jedyną powojenną pracą ekonomiczno-geograficzną o ČSRS wydaną w języku rosyjskim. W r. 1960 przetłumaczono z czeskiego i wydano pracę M. Błażka, *Hospodářský zeměpis Československa* (Orbis, Praha 1958).

Prócz omawianej pracy I. M. Majergojz opublikował szereg artykułów o problematyce geograficznej i ekonomicznej Czechosłowacji. Był również redaktorem rosyjskiego wydania wspomnianej pracy M. Błażka oraz autorem wstępu, w którym omówił osiągnięcia gospodarcze ČSRS i perspektywiczne plany rozwoju tego kraju.

Monografia I. M. Majergojza dzieli się na dwie odrębne części. Część pierwsza poświęcona jest ogólnej charakterystyce środowiska geograficznego i życia gospodarczego. Po krótkiej ocenie położenia geograficznego i politycznego autor daje zwięzłą analizę podstawowych elementów środowiska geograficznego. Najwięcej uwagi poświęca przy tym problematyce ukształtowania powierzchni, rozmieszczenia bogactw mineralnych i warunków klimatycznych. Na terenie Czechosłowacji wyróżnia cztery obszary występowania bogactw mineralnych: 1) rudawski (węgiel brunatny, kaolin, piaski kwarcowe, źródła mineralne), 2) środkowo-czeski (węgiel kamienny, ruda żelaza, rudy polimetaliczne z domieszką srebra, kaolin, margle i wapień), 3) śląskie (ostrawsko-karwińskie) zagłębie węglowe, 4) środkowo-słowacki obszar rudonośny (żelazo, mangan, antymon, miedź, rudy polimetaliczne z domieszką srebra, złoto, piryty i inne surowce). Ostatni z wymienionych obszarów jest szczególnie ważny, gdyż stanowi naturalną podstawę przemysłowienia Słowacji. Stosunki ludnościowe zostały potraktowane ogólnie, bez szczegółowszej analizy wskaźników demograficznych (np. struktury wieku, płci, stopy urodzeń i zgonów). Podobnie problemy osadnicze: autor omawiając stosunkowo obszernie zagadnienia urbanizacji pomija problematykę rurystyczną.

Rozdziały o przemyśle i rolnictwie należą do najobszerniejszych w pierwszej części omawianej pracy. Stan i rozmieszczenie przemysłu rozpatruje autor branżowo wg najważniejszych gałęzi przemysłu ciężkiego i lekkiego. Rozmieszczenie przemysłu lekkiego przedstawiają również mapki analityczne. Syntetyczną mapką przemysłowienia kraju jest kartogram oparty na wskaźniku zatrudnienia w przemyśle na 100 mieszkańców w poszczególnych krajach wg stanu z 1948 r. Omawianie przemysłu kończy autor rozdziałem o głównych założeniach lokalizowania nowych obiektów przemysłowych, szczególnie podkreślając znaczenie przemysłowienia Słowacji.

Rozdział o rolnictwie skonstruowany jest wg schematu: struktura agrarna, użytkowanie ziemi, gospodarka roślinna i gospodarka hodowlana. Autor wyróżnia sześć typów specjalizacji rolnictwa: 1) buraczano-zbożowy z intensywną hodowlą, 2) zbożowo-buraczany i hodowlany ze znacznym udziałem upraw przemysłowych, 3) zbożowo-ziemniaczano-hodowlany, 4) zbożowo-hodowlany, 5) hodowlany (hodowla bydła mlecznego), 6) hodowla bydła i owiec na bazie pastwisk górskich. Gospodarka roślinna została przedstawiona kartograficznie w oparciu o odsetek powierzchni zajętej przez poszczególne uprawy w stosunku do ogólnej powierzchni gruntów ornych wg okresów. Hodowla jest scharakteryzowana obsadą inwentarza żywego na 100 ha użytków rolnych.

Pierwszą część pracy kończy autor omówieniem zagadnień transportowych i powiązań gospodarczych Czechosłowacji z gospodarką światową. Bardzo dokładnie omawia przy tym więź gospodarczą z krajami socjalistycznymi, ogólniej wymianę towarową z krajami kapitalistycznymi.

Druga część pracy poświęcona jest charakterystyce wydzielonych przez autora 12 regionów ekonomicznych. Autor nie podaje jednak kryteriów delimitacji. Warto tu nadmienić, że siatka regionów wydzielonych przez Majergojza nie pokrywa się (poza nielicznymi wyjątkami) z wprowadzonym w 1960 r. nowym podziałem administracyjnym Czechosłowacji, który dzieli obszar państwa na 11 jednostek administracyjnych wyższego rzędu w oparciu o regionalizację ekonomiczną.

Na wyróżnienie zasługuje strona graficzna omawianej pracy. Zdecydowana większość wśród 43 map stanowią mapki i kartoschematy gospodarcze. Mapki te są poprawnie wykonane, przejrzyste i czytelne. Bardzo ożywiają pracę liczne (97), trafnie dobrane zdjęcia. Większość z nich została wykonana na dobrym papierze kredowym i umieszczona na specjalnych wkładkach.

Oceniając ogólnie pracę Majergojza należy stwierdzić, że stanowiła ona i — pomimo zdezaktualizowania danych liczbowych — nadal stanowi cenny zbiór informacji o ČSRS.

Wiktor Borejko

ŠKOLNÍ ZEMĚPISNÝ ATLAS ČESKOSLOVENSKE REPUBLIKY
Opracowanie zbiorowe pod redakcją Jindřicha Svobody. Ústřední Správa
Geodézie a Kartografie. Praha 1960, s. 60.

Wymieniony wyżej atlas składa się z 36 plansz, zawierających 58 map, mapek i kartonów, na których przedstawiono kolejno (działami): środowisko geograficzne, gospodarkę i stosunki ludnościowe Czechosłowacji. Uzupełnieniem części mapowej jest zamieszczony na końcu atlasu 18-stronicowy dodatek, zawierający krótkie objaśnienia do map (5 stron) oraz obszerny i szczegółowy indeks nazw geograficznych. Skale dobrano w zależności od charakteru map i zakresu ujęcia. I tak: dla map głównych zastosowano skalę 1:2 000 000 lub 1:3 000 000, zaś mapki uzupełniające i kartony wykonano w podziałkach od 1:4 500 000 (najczęściej) do 1:6 000 000.

Opracowanie metodyczne atlasu zasługuje na szczególne uznanie. Szeroka, wyczerpująca problematyka przedstawiona została nader ciekawie, bardzo przejrzysto i czytelnie. Pod względem typograficznym omawiany atlas może być uznany za wydawnictwo wzorowe.

Atlas rozpoczyna schematyczna mapka przedstawiająca położenie Czechosłowacji w Europie. Następnie zamieszczono grupę plansz, ilustrujących główne elementy środowiska geograficznego: hipsometrię i wysokości względne, klimat, geologię, gleby, hydrografię oraz roślinność i świat zwierzęcy. W grupie tej na uwagę i specjalne wyróżnienie zasługuje mapa dorzeczy, z wpisaną w ich obrębę powierzchnią (nowość b. pożyteczna), na której diagramami wstęgowymi przedstawiono średnie roczne przepływy rzek (zagadnienie dotąd w atlasach nie ilustrowane).